

CORNEL MEDREA – MAESTRU IMPORTANT AL SCULPTURII ROMÂNEȘTI – BĂTRÂNI – SECVENȚE DE RESTAURARE

Aida Simona Grigore¹

Abstract: The sculptor Cornel Medrea belongs to the modern art school. He donated most of his works to the Cornel Medrea Museum, inaugurated in 1957. After 1990, the building sheltering the museum was returned to its initial owners, the collection being moved for several times, sometimes the works being stored in inadequate conditions – reason for which the sculptures have suffered various deteriorations. Among the works to be restored is the one entitled *Old People*, which underwent a tough restoration process, from chemical cleansing, to resetting the fragments preserved from a partly broken corner, caulking, volumetrical reconstructions, chromatic integration, varnishing.

Keywords: Cornel Medrea, modern art, old people, museum, restoration, collection, caulking, chromatic integration.

Muzeul Municipiului București adăpostește în spațiile sale un patrimoniu vast. Sunt lucrări ce acoperă toate genurile de artă, obiecte cu o valoare atât artistică cât și istorică. O astfel de colecție este și aceea a sculptorului Cornel Medrea, în care se regăsesc multe dintre lucrările artistului, lucrări de atelier, schițe și machete ce au stat la baza transpunerii acestora în materiale definitive, multe dintre acestea putând fi văzute și în alte muzee din țară.

Sculptorul Cornel Medrea (1888 – 1964) aparține Școlii de Artă Modernă. Născut la Miercurea Sibiului, a făcut studiile liceale la Alba Iulia. Urmează Școala de Artă și Meserii în Zlatna, apoi studiază la Școala de Artă Decorativă din Budapesta între anii 1909 – 1912. După încheierea studiilor, efectuează o serie de călătorii în Europa, vizitând mai multe țări și muzee, inspirându-se în realizarea și alegerea temelor atunci, la început de drum.

Începând cu anul 1914, participă la Saloanele Oficiale din București și din afara țării. Primește invitații organizate de societăți, precum Tinerimea Artistică sau Arta românească, la Bienalele de la Veneția, 1928, 1938, 1956, 1958. Munca din atelier o îmbină și cu activitatea de dascăl, astfel, între anii 1939 – 1964 a fost profesor de sculptură la Academia de Arte Frumoase din București.

Recunoașterea sa pe plan artistic și întreaga sa activitate au fost răsplătite cu numeroase distincții în țară și în străinătate. În anul 1955, a fost ales membru corespondent al Academiei Române. În 1921, a primit Distincția generală a Artelor din Ministerul Cultelor și Artelor, Premiul de Stat în 1956, titlul de Artist al Poporului

1. **Aida Simona Grigore** este licențiată în Arte Plastice, Restaurare-Patrimoniu Cultural (Universitatea din București); expert restaurare piatră, ipsos, teracotă; membru titular U.A.P. București; membru titular A.F.A.P.R.R. - Asociația Filiala Artă Plastică Religioasă și Restaurare; expoziții de grup - pictură și de artă religioasă în cadrul U.A.P, M.M.B., Galerii de Artă; Lucrări de pictură și de artă religioasă în colecții aflate în țară și în străinătate (Italia, Anglia, Belgia, Franța, S.U.A., Canada); experiență de peste 30 de ani în restaurare componente artistice, lucrări de patrimoniu cultural; angajată la M.M.B. în cadrul Laboratorului de restaurare piatră, ipsos, teracotă; aida.panaite@yahoo.com.

în 1957. În afara țării este distins cu Diploma de Onoare la Expoziția Internațională de la Barcelona în 1929, Diploma de Onoare la Expoziția Internațională de la Paris din 1937, Premiul Internațional la Expoziția Internațională de la New York, pentru relieful *Cultura*.

În anul 1948, după Expoziția retrospectivă, artistul donează Statului Român majoritatea lucrărilor sale pentru viitorul Muzeu Medrea, inaugurat în anul 1957 și pierdut ulterior după anul 1990, clădirea fiind retrocedată. De atunci începe un lung șir de mutări a întregii colecții, până ce acesta își va găsi un loc stabil. Toți acești ani de pribegie și-au pus amprenta pe întreaga colecție, pe starea sa de conservare, lucrările suferind unele deteriorări: fragmente desprinse în urma manipulărilor, a loviturilor, cu pierderi de material, acumulări de praf, mizerie, eroziuni la nivelul patinei, iar unele dintre acestea au suferit și atac biologic.

Din fericire, întreaga colecție s-a păstrat. Lucrările au intrat într-un amplu proces de conservare și de restaurare. O primă expoziție în care s-au reunit mai multe lucrări de sculptură, grafică, schițe și desene ale maestrului s-a numit *Remember Cornel Medrea. Mentor și maestru*, deschisă la Palatul Suțu în data de 30 septembrie 2020 și a constituit un omagiu adus marelui sculptor.

Bogata sa activitate artistică a cuprins peste patru sute de opere, de genuri și teme sculpturale dintre cele mai variate, iar lucrările sale au fost transpuse în toate tipurile de materiale specifice acestei arte: lut, lemn, gips, bronz, marmură, piatră, terra-cotta. Maestrul a dat dovadă de un simț al culorii deosebit și de un mare interes pentru arta culorii, patinându-și lucrările din gips în culori îndrăznețe. Culorile și patinele nu au fost alese la întâmplare, ci artistul a studiat, a experimentat tot felul de patine ce îți dau impresia de piatră, calcar, diverse tipuri și structuri de marmură, dar și patine care te duc cu gândul la porțelan sau terra-cotta. În centrul creației sale artistice și ca importanță dată stă omul, corpul uman, surprins în diferite ipostaze, acțiuni, trăiri. Numeroasele sale lucrări legate de acesta au fost: portrete, busturi, torsuri, compoziții cu două sau mai multe personaje. Ronde-bosse sau basoreliefuri, lucrările ne încântă prin frumusețea formelor, a forței pe care o transmit, prin diversitatea temelor alese și a materialelor în care au fost lucrate. Realizate la diverse dimensiuni, lucrările sculptorului merg până la o scară monumentală, executând și monumente publice sau funerare. Artistul și-a adus contribuția la realizarea a două monumente alături de un alt sculptor de referință al artei românești, maestrul Ion Jalea. Acestea sunt: *Monumentul eroilor ceferiști* și relieful Mausoleului de la Mărășești. Unele dintre cele mai frumoase portrete realizate de maestru sunt cele ale unor personalități ale culturii și artei, cum este cel al lui Michelangelo, al pictorului Theodorescu Sion, al actriței Lucia Sturza Bulandra, dar și cel al lui Octavian Goga sau al lui Barbu Ștefănescu Delavrancea. Personajele create de artist sunt robuste, cu forme pline și pline de vigoare, ne transmit forță, dar și tandrețe, dragoste. Expresiile faciale ale personajelor sale reușesc să ne transmită diverse stări sufletești, stările și expresiile dorite și puse de sculptor pe chipurile acestora.

Una dintre compozițiile sale, extrem de sensibile, cu o încărcătură emoțională puternică, este cea care poartă numele *Bătrâni*, realizată între anii 1916-1917, inspirată din dramele Primului Război Mondial.

Muzeul Municipiului București deține această lucrare, în gips patinat. Replica ei în material definitiv-bronz se află la Muzeul Național de Artă al României,

Galeria de Artă Românească Modernă, și a făcut parte din expoziția *Atelier de front - Artiști români în Marele Război 1916 - 1918*.

Lucrarea *Bătrâni* deținută de Muzeul Municipiului București este o donație a artistului. Compoziția ronde-bosse din gips patinat, formată din două personaje, un cuplu de bătrâni înfățișați în poziție șezând pe o bancă, unul lângă altul, îmbrățișați într-o atitudine de așteptare, resemnare, cu privirea bătrânului pierdută în zare și a femeii, plecată în pământ, se remarcă prin expresivitatea și dramatismul întipărit pe chipul celor doi bătrâni, „suferință“ ca simbol al tuturor celor ce au rămas acasă, al celor vârstnici care au pe cineva plecat pe front sau au pierdut pe cineva drag lor în război. Cei doi bătrâni ne sunt înfățișați purtând haine sărăcicioase, desculți, detalii ce fac și mai dramatică această compoziție. Ca și celelalte lucrări aflate în această colecție, și aceasta a fost afectată de diversele mutări, aflându-se într-o stare de conservare cu un proces de degradare destul de avansat. Acest lucru a făcut ca ea să intre printre primele lucrări în procesul de restaurare, făcând parte dintre lucrările ce au fost expuse în cadrul expoziției *Remember Cornel Medrea. Mentor și maestru*, 2020.

Ca restaurator am privilegiul de a studia și cerceta îndeaproape lucrările maestrului, de a găsi soluții și tratamente care să conducă la salvarea lucrărilor sale, redând privitorului imaginea ce au avut-o odinioară. Restaurarea lucrării *Bătrâni* a trecut printr-un amplu proces de cercetare. Mai întâi s-au identificat toate problemele care au dus la starea ei de conservare de la acea dată și s-au pus la punct metodele, soluțiile de abordare minim invazive pentru întregul proces de restaurare. Cercetarea lucrării a semnalat existența unei pelicule de praf și murdărie dispusă uniform pe întreaga suprafață a ei, bine fixată, aderentă. Au mai fost observate ciobituri, fisuri, zgârieturi, lovituri cu pierdere de material. Lucrarea a suferit și o desprindere a colțului drept, din partea superioară a soclului, din care s-au găsit trei fragmente.

Testele de curățare au fost făcute cu mare atenție. La început s-au făcut sondaje în mai multe zone de pe întreaga suprafață a lucrării, tocmai pentru a confirma tipul culorii folosite, gama cromatică, patina acesteia. Procesul de curățare s-a pornit prin teste de curățare cu soluții cu concentrații slabe, crescând ușor concentrația până s-a ajuns la cea optimă. Odată stabilită concentrația și tipul de soluție, s-a continuat această operație pe întreaga suprafață a lucrării. Curățarea este o etapă importantă, deoarece sub stratul gros de murdărie nu poți observa toate problemele, cum ar fi: pete străine lucrării, fisuri de dimensiuni mici, unele intervenții bine mascate de stratul de murdărie, intervenții făcute la o dată anterioară, dacă acestea există. Testele au scos la iveală cromatica lucrării, patina originală, făcută din mai multe culori: ocru, garanță, sienna, verde. Prin combinarea acestora, artistul a dat dovadă de încă o abilitate, aceea de a stăpâni foarte bine culoarea. Folosind culori complementare ca roșu-verde, a reușit să accentueze și mai mult dramatismul compoziției, a mesajului pe care cele două personaje îl dau. Această etapă de curățare necesită un timp mai îndelungat și o atenție mai mare, deoarece salvarea patinei originale este un lucrul extrem de important. În timpul acestui proces de curățare, se alege unul sau mai multe locuri în care se păstrează martori de curățare, pentru a arăta nivelul de la care s-a pornit curățarea. Zona cu desprinderi a fost consolidată. Consolidări s-au mai făcut și în zonele fragilizate,

în cele cu fisuri. S-au folosit consolidanți care acționează prin impregnare cu ajutorul pensulei, dar și un consolidant care a fost injectat și folosit pentru a lega și consolida zonele fisurate sau cu desprinderi. Odată ce zonele fragilizate au fost securizate, fragmentele de colț desprinse au fost puse pe poziție iar lipirea acestora s-a făcut cu ajutorul unei rășini bicomponente. Golurile rămase între ele au fost chituite. S-au mai făcut chituiuri la nivel pe zonele ciobite și mici reconstrucții volumetrice în zonele în care au fost lovituri cu pierdere de material. Pentru chituiuri s-a folosit același material cu cel original, gipsul. Este foarte important ca în procesul de restaurare să se folosească același tip de material, dacă se poate sau unul compatibil cu cel din care lucrarea este realizată, să aibă proprietăți fizico-chimice cât mai apropiate celui original. Patina originală a fost salvată aproape în totalitate. Curățarea făcută a scos la iveală zone cu eroziuni ale culorii, zone în care patina s-a pierdut. Din fericire, acestea nu au fost multe și nici de întindere prea mare. Pe zonele cu eroziuni, pe cele în care s-au făcut chituiuri și reconstrucții volumetrice, s-a realizat integrare cromatică folosindu-se culori de apă, acuarelă. O altă proprietate importantă a materialelor ce trebuie folosite în procesul de restaurare, este și aceea a reversibilității lor, tocmai pentru a putea fi îndepărtate cu ușurință, fără a afecta starea obiectului. Materialele nereversibile se vor folosi numai în situații limită în care utilizarea lor ar constitui singura modalitate de salvare a obiectului. În procesul de restaurare, restauratorul este obligat să țină cont de toate principiile restaurării. Primul principiu și foarte important este acela de păstrare în totalitate a părților originale din obiect, astfel că nicio intervenție nu trebuie să înlăture, să diminueze, să falsifice părți ale acestuia (*Primum non nocere*).

Lucrarea este semnată, artistul săpându-și numele cu majuscule (C. MEDREA) pe laterala stângă a lucrării, în partea de jos. La final, lucrarea fost dată cu un vernis care a avut un scop dublu: unul de uniformizare cromatică și altul de protecție. Chiar dacă procesul de restaurare se încheie, se va urmări evoluția stării obiectului restaurat prin efectuarea de controale periodice, pentru a preîntâmpina eventualele procese de degradare.

BIBLIOGRAFIE:

- Vianu, Tudor, *Medrea*, București, 1935.
Zambaccian, K. H., *Medrea*, București, 1958.

Fig. 1: Starea de conservare a lucrării înainte de restaurare. Foto: Aida Simona Grigore

Fig. 2: Imagine finală după restaurare. Foto: Aida Simona Grigore

Fig. 3: Fragmentele păstrate din colțul desprins. Foto: Aida Simona Grigore

Fig. 4: Poziționarea fragmentelor desprinse. Foto: Aida Simona Grigore

Fig. 5: Curățare chimică.
Foto: Aida Simona Grigore

Fig. 6: Fază de curățare.
Foto: Aida Simona Grigore

Fig. 7: Integrare cromatică.
Foto: Aida Simona Grigore

Fig. 8: Imagine finală – martor păstrat și
semnătura artistului.
Foto: Aida Simona Grigore